

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Ndob/73/2023
Identifikačné číslo spisu:	2320200144
Dátum vydania rozhodnutia:	20.03.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jaroslava Fúrová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:2320200144.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jaroslavy Fúrovej a členiek senátu JUDr. Kataríny Pramukovej a JUDr. Andrey Sedlačkovej v spore žalobcu Ing. Vincenta Iványiho - AGRISEM, Galanta, Drevená 766/1, IČO: 14064022, zastúpeného advokátskou kanceláriou Nagy & Partners, s.r.o., Galanta, Športová 470/11, IČO: 36 869 341, proti žalovanému 1/ družstvu Poľnohospodárske družstvo PROGRES Selice, Selice, IČO: 00 192 163 a žalovanej 2/ obchodnej spoločnosti AGRO Divízia s.r.o. Selice, Selice, Sovietskej armády 431, IČO: 36 546 712, o určenie práva užívania k pôde, o odvolaní žalobcu v konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6Cob/61/2023, o nesúhlase Krajského súdu v Bratislave s postúpením sporu Krajským súdom v Trnave vedenom pod sp. zn. 31Cob/58/2023, takto

rozhodol:

Na konanie o odvolaní j e p r í s l u š n ý Krajský súd v Trnave.

Odôvodnenie

1. Súdny spis bol Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) predložený z dôvodu nesúhlasu Krajského súdu v Bratislave s postúpením sporu z Krajského súdu v Trnave postupom podľa § 43 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Krajský súd v Bratislave poukázal na usmernenie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“), podľa ktorého sa zavedením kauzálnej príslušnosti nedochádza od 1. júna 2023 k prechodu výkonu súdnictva medzi krajskými súdmi v prebiehajúcich odvolacích konaniach, a teda konania o odvolaní začaté pred 1. júnom 2023 sa dokončia na doteraz príslušných krajských súdoch, pretože niet zákonného ustanovenia, ktoré by prechod výkonu súdnictva zakladal. Krajský súd v Bratislave vychádza z tej skutočnosti, že zmena CSP, ku ktorej došlo zákonom č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov (ďalej len „zákon č. 150/2022 Z. z.“), nemá vplyv na už založenú príslušnosť Krajského súdu v Trnave, keďže odvolacie konanie začalo

pred zmenou zákona. Zavedením kauzálnnej príslušnosti zákonom č. 150/2022 Z. z. nedochádza k prechodu výkonu súdnictva medzi krajskými súdmi v prebiehajúcich odvolacích konaniach. Teda tieto, ak boli začaté pred 1. júnom 2023, majú dokončiť doterajší príslušný krajský súd. Súd poukázal aj na to, že tento záver je v súlade § 36 CSP, zásadou perpetuatio fori.

2. Krajský súd v Trnave podľa § 43 ods. 1 CSP postúpil spor Krajskému súdu v Bratislave ako súdu podľa neho príslušnému. Z písomnosti o postúpení sporu možno vyvodiť, že Krajský súd v Trnave považoval prejednávany spor za obchodnoprávny, pričom poukázal na to, že v zmysle § 34 ods. 2 CSP je na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu okresného súdu v obvode Krajského súdu v Trnave vydanému v obchodnoprávných sporoch príslušný Krajský súd v Bratislave.

3. Najvyšší súd ako súd spoločne nadriadený Krajskému súdu v Trnave a Krajskému súdu v Bratislave podľa § 43 ods. 2 CSP posúdil dôvodnosť predloženého nesúhlasu Krajského súdu v Bratislave s postúpením mu sporu na odvolacie konanie a dospel k záveru, že tento dôvodný je.

4. Podľa § 43 ods. 2 CSP, ak súd, ktorému bol spor postúpený, s postúpením nesúhlasí, bezodkladne predloží súdny spis bez rozhodnutia spoločne nadriadenému súdu na rozhodnutie o príslušnosti; ak ide o spor o miestnu príslušnosť, predloží súdny spis svojmu nadriadenému súdu. Týmto rozhodnutím sú súdy viazané.

5. Podľa § 471c CSP, konania začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 sa dokončia na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023; to neplatí, ak podľa osobitného predpisu výkon súdnictva prechádza z vecne a miestne príslušného súdu na iný súd.

6. Podľa § 34 ods. 1 CSP, ak odsek 2 neustanovuje inak, o odvolaní proti rozhodnutiu okresného súdu rozhoduje krajský súd, v ktorého obvode má sídlo okresný súd, ktorý rozhodoval v prvej inštancii.

7. Podľa § 3 ods. 7 písm. b) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“), sídlom Krajského súdu v Trnave je mesto Trnava; jeho obvod tvoria obvody Okresného súdu Galanta.

8. Spor o príslušnosť spočíva v spore medzi Krajským súdom v Trnave a Krajským súdom v Bratislave v otázke funkčnej príslušnosti súdu na rozhodovanie o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Galanta z 27. apríla 2023 č. k. 8Cb/1/2020-332 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) podanom pred 31. májom 2023.

9. V priebehu začatého a právoplatne neskončeného odvolacieho konania, a teda vzhľadom na suspenzívny účinok odvolania podľa § 367 ods. 1 CSP aj v priebehu súdneho konania ako takého, nadobudli účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. a zákon č. 398/2022 Z. z. ktorým sa mení zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Týmto zákonmi bola zavedená tzv. reforma súdnej mapy, a to s účinnosťou od 1. júna 2023. Zákonodarcia ňou v rámci novelizácie CSP zmenil právnu úpravu týkajúcu sa určovania príslušnosti súdu, pričom okrem iného založil novú kauzálnu príslušnosť, a to v konaniach v obchodnoprávných sporoch a zároveň funkčnú príslušnosť súdov pre rozhodovanie o odvolaniach proti rozhodnutiam vydaným v takých konaniach. Urobil tak jednak vo vzťahu ku konaniu pred súdmi prvej inštancie v § 22 CSP, ako aj k odvolaciemu konaniu v § 34 ods. 1 a 2 CSP. Zákonodarcia danou reformou sledoval špecializáciu súdnictva, a to či už na okresných alebo krajských súdoch. Tento zámer je možné vyrozumiť zo všeobecnej časti dôvodovej správy k zákonu č. 150/2022 Z. z., ktorá uvádza, že reforma súdnej mapy je jedným z nástrojov na dosiahnutie efektívne fungujúcej justície, pretože vytvára vhodné podmienky pre špecializáciu sudcov, ako na úrovni okresných súdov, tak aj na úrovni krajských súdov. Táto

špecializácia je prostriedkom pre efektívny výkon justície, čo nepochybne korešponduje aktuálnym spoločenským potrebám, a teda nie len subjektívny historický, ale aj recentný objektívny teleologický výklad jednotlivých noriem novej právnej úpravy je smerodajný pre ich aplikáciu.

10. Súčasťou novely CSP je aj výslovné zakotvenie jedného z pravidiel časového spolupôsobenia starých (neplatných a neúčinných) právnych noriem s právnymi normami novými (platnými a účinnými), a to fakticky znenia CSP do 31. mája 2023 a znenia CSP od 1. júna 2023. Ide o tzv. ultraaktivitu zakotvenú v prechodnom ustanovení § 471c CSP k tzv. reforme súdnej mapy. V zmysle daného pravidla sa vecná a miestna príslušnosť súdu na konanie začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 spravuje starou právnou úpravou. Upravuje však výnimku, ak osobitný predpis stanovil prechod výkonu súdnictva z inak vecne a miestne príslušného súdu podľa starej právnej úpravy na iný súd. Jej podstata tak spočíva v tom, že ponecháva pri živote starú právnú úpravu.

11. V protiklade k ultraaktivite stojí pravidlo vyplývajúce z princípu okamžitej aplikability procesných noriem (ďalej len „okamžitá aplikabilita“), ktoré na rozdiel od ultraaktivity nevyžaduje výslovné zákonné zmocnenie, keďže je odvoditeľné pomocou ústavnokonformného teleologického výkladu. Jeho podstatou je efektívny výkon súdnictva, tak aby sa predišlo prijímaniu alebo skúmaniu už prijatých prechodných ustanovení (m. m. III. ÚS 267/2017). Kľúčovým je tak v tomto prípade to akým spôsobom bude dochádzať k nachádzaniu právnej normy určujúcej funkčne príslušný súd a nie samotný fyzický presun spisov na iné súdy. Navyše ultraaktivita v porovnaní s okamžitou aplikabilitou je vo všeobecnosti nežiadúca, pretože naráža na predvídateľnosť práva, dôveru subjektov v jasnosť a prehľadnosť právnej úpravy a princíp právneho štátu, ktorého imanentnou súčasťou je aj princíp právnej istoty. Preto ak ultraaktivita predstavuje odchýlku od žiadúceho stavu, je potrebné prioritizovať to, čo sa objektívne lege artis očakáva, a teda aplikáciu okamžitej aplikability. Tam, kde nie je výslovné zakotvená ultraaktivita, a teda aj v ostávajúcich prípadoch, na ktoré sa už zakotvená ultraaktivita nevzťahuje, platí okamžitá aplikabilita.

12. V porovnaní s intertemporálnou normou obsiahnutou v § 470 ods. 4 CSP, ktorá upravuje príslušnosť súdov na konanie vo veciach, ktoré začali do 30. júna 2016 na vecne, miestne, kauzálné, ako aj funkčne príslušnom súde, úprava § 471c CSP mlčí v otázke kauzálnej a funkčnej príslušnosti súdu v konaniach začatých a právoplatne neskončených do 31. mája 2023. Pripadá tak do úvahy buď vzťahnúť účinky § 471c CSP pre tento prípad aj na súdy funkčne príslušné podľa predpisov účinných do 31. mája 2023 alebo vychádzať z princípu okamžitej aplikability právnych noriem. Použitím argumentu a contrario vo vzťahu k § 471c CSP možno dospieť k záveru, že toto ustanovenie nepokrýva funkčnú príslušnosť súdov. Najvyšší súd pritom zastáva názor, ku ktorému dospel aj použitím argumentu e silentio, že ak by zákonodarcia mienil, aby sa tento prechodný právny režim týkal aj funkčnej príslušnosti, vyjadril by to výslovné tak, ako to v minulosti urobil v prechodnom ustanovení § 470 ods. 4 CSP (konanie začaté do 30. júna 2016 na vecne, miestne, kauzálné a funkčne príslušnom súde podľa predpisov účinných do 30. júna 2016 dokončí súd, na ktorom sa konanie začalo). Preto aj v súlade s očakávaním lege artis je pri nachádzaní funkčnej príslušnosti súdu potrebné vychádzať z okamžitej aplikability procesného predpisu, pričom dôsledky z toho vyplývajúce boli sledované tzv. reformou súdnej mapy a zároveň korešpondujúce spoločenským potrebám.

13. Zovšeobecnené pravidlo vyplývajúce z prvej vety § 471c CSP spočíva v dokončení starých vecí na príslušnom súde podľa predpisov účinných do 31. mája 2023. Výnimkou z tohto pravidla by bol nielen prechod výkonu súdnictva vzhľadom na vetu za bodkočiarku v § 471c CSP, ale aj nová právna úprava upravujúca kauzálnu a funkčnú právomoc, ktorá sa uplatní aj na staré veci v zmysle princípu okamžitej aplikability. Tam, kde neexistovala kauzálna príslušnosť a po novom bola založená, staré veci dokončí vecne a miestne príslušný súd. Výnimka spočívajúca v prechode výkonu súdnictva sa vzťahuje na pred

bodkočiarkou uvedenú vetu a v tomto zmysle je potrebné na ňu nazerať.

Prechodom výkonu súdnictva sa sleduje ustanovenie pôsobnosti niektorých súdov

so špecializovanou agendou ako to vyplýva z § 1 zákona č. 371/2004 Z. z., pričom daným zákonom, a nie CSP bol zavedený inštitút prechodu výkonu súdnictva.

V prípade, že by výnimka z naznačeného pravidla nebola ustanovená, vo veci by podľa výslovného znenia zákona mal konať neexistujúci súd alebo súd, ktorý by nemal v pôsobnosti špecializovanú agendu a u ktorého nie je právnym poriadkom dovolené, aby i tak vo veci konal a rozhodoval (§ 40 CSP za bodkočiarkou), opak čoho sleduje práve zákon č. 371/2004 Z. z. Preto sa vyžadovalo, aby CSP, ktorý (nie výlučne) upravuje príslušnosť súdov

v občianskoprávných veciach, a to so špecializáciou na určité veci alebo spory, upravil vzťah medzi určovaním príslušnosti a prechodom výkonu súdnictva tak, aby bol zabezpečený jednak samotný výkon súdnictva a na druhej strane, aby tento výkon bol aj špecializovaný.

Navyše výkon súdnictva tzv. bratislavskými mestskými súdmi bol špecializovaný už samotným zákonom č. 371/2004 Z. z., pričom tejto špecializácii zodpovedá aj úprava kauzálnej príslušnosti v CSP.

Takáto duálna úprava špecializácie predmetných súdov sleduje,

aby nie len staré veci, ale aj nové veci v špecializovanej agende boli prejednávané

a rozhodované na jednom a tom istom súde. Zároveň úprava v CSP bola nevyhnutná, keďže podľa zákona č. 371/2004 Z. z. sa fakticky vytvoril jeden územný obvod pre Bratislavu, v rámci ktorého pôsobia štyri sudy tej istej inštalácie.

14. Je potrebné zdôrazniť, že základná právna úprava právneho inštitútu príslušnosti súdu je na účely procesného práva civilného upravená v CSP. Prechod výkonu súdnictva,

a to, kedy k nemu dochádza a čo sa ním rozumie, upravuje zákon č. 371/2004 Z. z.

Tieto je potrebné rozlišovať. V prípade prechodu výkonu súdnictva by k presunu starých vecí zo súdu na iný malo dochádzať podľa zákona č. 371/2004 Z. z.. Súd v rámci daného presunu neplní svoju povinnosť podľa § 40 CSP spočívajúcu v skúmaní svojej príslušnosti, ale riadi

sa odlišnou právnou normou, podľa ktorej priamo zo zákona dochádza automaticky k presunu vecí. V dôsledku zmeny právnej úpravy, ktorá sa aplikuje okamžite, neostáva konajúcemu súdu nič iné, aby pri plnení svojej povinnosti podľa § 40 CSP aplikoval aktuálnu právnú úpravu, a v prípadoch, na ktoré sa neuplatňuje ultraaktivita podľa § 471c CSP a prechod výkonu súdnictva podľa vety za bodkočiarkou daného ustanovenia, postupoval podľa § 43 ods. 1 CSP.

15. Z vyššie uvedených dôvodov najvyšší súd uvádza, že v prípade § 471c CSP

vo vzťahu ku kauzálnej alebo funkčnej príslušnosti nejde o pravú medzeru v zákone, teda o prípad, kedy úmyslom zákonodarcu nebolo vylúčiť zachovanie kauzálnej a funkčnej príslušnosti. Naopak zo znenia § 471c CSP podľa najvyššieho súdu jednoznačne vyplýva,

že zákonodarca zachovanie kauzálnej a funkčnej príslušnosti v konaniach začatých a právoplatne neskončených do 31. mája 2023 v § 471c CSP neupravil vedome.

Teda nie je priestor pre aplikáciu čl. 4 CSP.

16. Zo žiadneho ustanovenia CSP nevyplýva, aby konania začaté a právoplatne neskončené do 1. júna 2023, v ktorých má konať vecne a miestne príslušný súd podľa predpisov účinných do 31. mája 2023, ale výkon súdnictva prešiel na iný súd alebo v ktorých je zachovaná kauzálna príslušnosť pre prejednávaný a rozhodovaný druh veci alebo sporu aj po 1. júni 2023, dokončil a o veci alebo spore rozhodoval súd príslušný podľa právnej úpravy účinnej

do 31. mája 2023. To isté platí aj vo vzťahu k odvolacím konaniam začatým a právoplatne neskončeným do 1. júna 2023. Je zrejmé, že tzv. reforma súdnej mapy zaviedla dva prístupy k riešeniu stretu právnych režimov. Tento prístup je nielen sledovaný navrhovateľom

tzv. reformy súdnej mapy, ale aj objektívne očakávaný spoločnosťou, ako aj právnym poriadkom, avšak len na súde prvej inštalácie v konaní v obchodnoprávných sporoch

(§ 40 CSP veta za bodkočiarkou).

17. K záveru o príslušnosti súdu v tejto veci je možné dospieť urobením nasledovných krokov: 1) určenie súdu príslušného podľa starej právnej úpravy, 2) ak ide o súd vecne a miestne príslušný (nejde o

pripad kauzálnej alebo funkčnej príslušnosti), či u takéhoto súdu došlo k prechodu výkonu súdnictva, 3) určiť súd príslušný podľa novej právnej úpravy. Prítom je potrebné vychádzať z predchádzajúcej v tomto odôvodnení uvedenej právnej argumentácie.

18. Vzhľadom na to, že spor o príslušnosť sa týka otázky súdu funkčne príslušného na rozhodovanie o odvolaní žalobcu proti rozsudku súdu prvej inštancie, je potrebné posúdiť, ktorý súd bol funkčne príslušný podľa starej právnej úpravy. V sporoch o príslušnosť je pre posúdenie dôvodnosti nesúhlasu s postúpením sporu potrebné posúdiť okolnosti v čase začatia konania, ktoré sú určujúce pre založenie príslušnosti konkrétneho súdu na prejednanie a rozhodovanie sporu. Najvyšší súd dospel k záveru, že je kľúčové posúdenie povahy sporu, ktorá môže byť určujúca pre založenie kauzálnej alebo v tomto prípade funkčnej príslušnosti.

19. V konaní vyšlo najavo, že žalobca sa voči žalovaným žalobou domáha určenia, že má právo užívania a právo hospodárenia k poľnohospodárskemu pozemku a prikázania žalovaným, aby sa zdržali užívania a hospodárenia a aby nevstupovali na poľnohospodársky pozemok. Žalobca mal poľnohospodársky pozemok určitú dobu užívať, no žalovaní tento pozemok násilne odobrali a bez riadneho oprávnenia začali užívať. Konaním žalovaných malo byť poškodené žalobcove právo nájmu a pokojného užívania a obhospodarovania vlastných a prenajatých pozemkov. V konaní doposiaľ nevyšlo najavo, že by medzi stranami sporu vznikol nájomný vzťah alebo vzťah z výpožičky. Strany sporu majú postavenie podnikateľov podľa § 2 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „ObZ“), pričom vykonávajú činnosť v oblasti poľnohospodárstva. Hoci s výkonom tejto činnosti súvisí právo hospodárenia na alebo s poľnohospodárskym pozemkom, pre určenie povahy sporu je v tomto prípade kľúčové posúdenie povahy zásahu žalovaných.

Totíž ak žalobca sa v konečnom dôsledku domáha ochrany svojho vlastníctva, ako aj držby neodvodenej od vlastníctva pred neoprávnenými zásahmi žalovaných, ide o zásah do vlastníctva alebo držby, na podklade ktorého vzniká právo domáhať sa ochrany tzv. vlastníckou žalobou podľa § 126 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“). Okamihom takého konania a práve ním vzniká medzi vlastníkom, resp. držiteľom právny vzťah. Vzhľadom na takúto povahu zásahu má najvyšší súd za to, že bez ohľadu na spôsob užívania pozemku a povahu strán sporu nárok, ktorého ochrany sa žalobou žalobca domáha, vznikol v rámci záväzkového právneho vzťahu podľa § 126 OZ a nespravuje sa ObZ. Nejedná sa tak o spor vyvolaný z obchodného záväzkového vzťahu, ktorým sa na účely práva procesného rozumie spor obchodnoprávny. Toto posúdenie charakteru sporu však nie je určujúce pre samotné právne posúdenie veci.

20. Uvedená povaha predmetného sporu nebola podľa starej právnej úpravy a nie je ani podľa novej právnej úpravy určujúca pre určenie kauzálnej príslušnosti súdu, avšak z dôvodu okamžitej aplikability novej právnej úpravy je určujúca pre vylúčenie aplikácie ustanovenia § 34 ods. 2 CSP upravujúceho funkčne príslušné súdy na rozhodovanie o odvolaniach proti rozhodnutiam vydaným v konaní v obchodnoprávnom spore.

21. Najvyšší súd tak konštatuje, že Krajský súd v Trnave bol v čase začatia odvolacieho konania podľa § 34 CSP (účinný do 31. mája 2023) v spojení s § 3 ods. 2 písm. c) zákona č. 371/2004 Z. z. (účinný do 31. mája 2023) funkčne príslušný rozhodovať o odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie.

22. Keďže sa jedná o otázku funkčnej príslušnosti, o ktorej prechodné ustanovenie v § 471c CSP mlčí a túto príslušnosť nemožno zamieňať s vecnou alebo miestnou príslušnosťou, uplatní sa okamžitá aplikabilita. Teda ak nová právna úprava určuje iný funkčne príslušný súd ako Krajský súd v Trnave, konanie začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 nedokončí dotedy inak príslušný súd, ale súd určený podľa novej právnej úpravy.

23. Najvyšší súd konštatuje, že Krajský súd v Trnave je podľa § 34 ods. 1 CSP v spojení s § 3 ods. 7 písm. b) zákona č. 371/2004 Z. z. funkčne príslušný rozhodovať o odvolaní proti rozsudku súdu prvej inštancie. V prípade Okresného súdu Galanta totiž nejde o rozhodnutie vydané v konaní v obchodnoprávnom spore, kde by najvyšší súd musel pristúpiť k aplikácii § 34 ods. 2 CSP, ktorým je

vymedzený okruh funkčne príslušných súdov

na rozhodovanie o odvolaniach proti rozhodnutiam vydaným v konaní v obchodnoprávnom spore, pričom jedným z takých súdov nie je Krajský súd v Trnave. Funkčná príslušnosť Krajského súdu v Trnave tak aj podľa novej právnej úpravy ostáva zachovaná, a preto nie je dôvod sa osobitne venovať argumentácii Krajského súdu v Bratislave vo vzťahu k prechodu výkonu súdnictva alebo zásade perpetuatio fori.

24. Najvyšší súd vzhľadom na vyššie uvedené konštatuje, že nesúhlas Krajského súdu v Bratislave s postúpením sporu Krajským súdom v Trnave je dôvodný, hoci z iných dôvodov, než uviedol Krajský súd v Bratislave, a preto rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.